

Yetiştirme Yurdunda Kalmış Yetişkinlerin Devlet ve Vatandaşlık Algıları Üzerine Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Research on Perception of State and Citizenship of Adults Who Stayed in Orphanages

Adem ÖCAL*, Güven KEMERKAYA**

ÖZET: Yetiştirme yurtları bakıma muhtaç bireylerin sığınma yerleridir. Çocukluk ve gençlik dönemlerini burada geçiren bireyler hayata daha farklı bakabilirler. Bu çalışmada, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren bireylerin devlet ve vatandaşlık ile ilgili görüşleri incelenmiştir. Çalışma grubunu Aksaray ilindeki kamu ve özel sektörde çalışan ve hayatının bir döneminde yetiştirme yurdunda kalmış 25 yetişkin oluşturmaktadır. Betimsel tarama yöntemine göre desenlenen bu araştırmada, verilerin toplanmasında nitel veri toplama yöntemleri kullanılmıştır. Katılımcılarla her biri ile yaklaşık 45 dakika süren yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmış, ayrıca gözlem notları tutulmuştur. Yetişkinlerin devlet ve vatandaşlık kavramlarını algılarını belirlemeye yönelik sorular yöneltilmiştir. Veriler nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak analiz edilmiştir. Bulgular, yetiştirme yurdu yaşantısını geçirmiş bireylerin devlet ve vatandaşlık kavramlarına ilişkin düşüncelerini yansıtmaları bakımından önemlidir. Sonuçlar, yetiştirme yurtlarının ve burada kalan çocukların/ergenlerin eğitim sürecine ilişkin önemli öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yetiştirme yurtları, devlet, vatandaşlık, algı, sosyal bilgiler eğitimi.

ABSTRACT: Orphanages are shelters for people who are in a dependent capacity. People who spent their childhood and youth in these places may see life from a different perspective. In this study, opinions of people who lived in orphanages about state and citizenship have been researched. The study group is composed of 25 adult people working in public and private sectors in the province of Aksaray and who lived in orphanages in a period of their lives. This study in which descriptive survey was used, qualitative data collection methods were used in data collection. Semi-structured interviews were done with each participant separately for about 45 minutes, and also observational notes were taken. Some questions were directed to determine the adults' perceptions of the concepts of state and citizenship. Data were analysed according to the qualitative research methods. The findings are important in terms of reflecting the perception of the concepts of state and citizenship of people who has experienced the orphanages. The results offer important suggestions about

* Doç. Dr., Aksaray Üniv., Eğitim Fak., İlköğretim Sosyal Bilgiler Eğitimi A.B.D.
ocadem@gmail.com

** Aksaray Üniversitesi., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi,
gkmerkaya@hotmail.com

the orphanages and the education process of children/adolescents who live in these places.
Key words: *Orphanage, state, citizenship, perception, social studies education.*

GİRİŞ

Bir toplumun ayakta kalabilmesi ve toplumda sağlıklı iletişim yollarının oluşabilmesi her bireyin kendisini toplumun bir parçası olarak kabul etmesine bağlıdır. Aile, bireyler arasındaki bağların kurulmasında ve devam etmesinde önemli bir olgudur. Yetiştirme yurtları, aile yaşantısından yoksun bireylerin sosyalleşmesinde hayati bir öneme sahiptir. İnsanların yetiştirme yurduna yerleştirilmelerinin çeşitli sebepleri vardır. Sosyal yapıda meydana gelen değişimler; göç, kentleşme, işsizlik, toplumsal dışlanmışlık, ailenin dağılması gibi nedenler çocukların yetiştirme yurduna yerleştirilme nedenlerinden bazılarıdır (Demirbilek, 2000).

Dağılmış aileler ve ortada kalan kimsesiz çocuklar “korunmaya muhtaç çocuk” kavramını ortaya çıkarmıştır. Yetiştirme yurtlarının kuruluş ve işleyişine ilişkin yönetmeliğe göre (Resmi Gazete, 13.11.1995/22462), ebeveynlerinden birisi veya her ikisi de olmayan, ya da olduğu halde çocuklarına bakamayacak durumda olan veya ebeveyn tarafından ihmal edilen çocuklar korunmaya muhtaç çocuk kapsamında yer alırlar. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen ve ülkemizde de onaylanan Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne göre “Geçici ve sürekli aile çevresinden mahrum kalan ve kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilemeyen her çocuk, devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahiptir” (Md. 1/20)[†].

Korunmaya muhtaç çocuklar devlet himayesine alınarak, eğitim öğretim süreçlerinden geçirilmek suretiyle toplumla bütünleşmeleri sağlanmaya çalışılmaktadır. Ancak bu çocuklar korunmaya muhtaç olmalarından toplumu sorumlu tuttuklarından dolayı, topluma yabancılaşmakta, kendilerini çaresiz hissetmekte ve kendilerini ispat etme kaygısı ile çevreye zarar verme dürtülerine engel olamamaktadırlar (Kalaycı, 2007, s.28).

Korunmaya muhtaç çocuklar, diğer çocuklar gibi, formal eğitim kurumlarında yetişmektedirler. Dolayısıyla bireyi topluma hazırlama ve toplumun bir parçası haline getirme süreçleri yetiştirme yurtlarındaki çocuklar için de uygulanmaktadır. Buradaki çocuklara da örgün eğitim kurumlarında öğretilen vatandaşlık hak ve görevleri ile ilgili konular öğretilmektedir. Genel olarak eğitimin, özellikle sosyal bilgiler eğitiminin, temel amacı iyi vatandaş yetiştirmektir.

Devlet, genel olarak iktidarın kaynağı ve siyasal toplumun çatısı olarak düşünülmüştür. Bir kişiyi bir devlete bağlayan uyrukluk bağına “vatandaşlık”, bir

[†] <http://www.unicef.org/turkey>

ülkeye uyrukluğa bağı ile bağı olan kişiye ise “vatandaş” denir (Kepenekçi, 2008, s.30). Vatandaşlık kavramının içerdiği haklar ve sorumluluklar toplumdaki demokratik prensiplerden doğmuştur. Bu prensipler her birey için bir takım sorumluluklar ve haklar içerir. Vatandaşlık, toplumda yaşayan insanların davranış sınırlarını belirler (Pamuk ve Alabaş, 2008, s.23). Eski Yunan site devletlerinden günümüzdeki demokratik sistemlere kadar, eğitim sistemlerinin amacı hakim otoritenin istediği insanı yetiştirmektir.

Bir toplumda hak ve özgürlüklerden bahsedebilmek için, bu kavramların rahatlıkla konuşulabildiği ortamların bulunması gerekir. Ülkemizde II. Meşrutiyetin ilanı ile birlikte gelişen hürriyet ortamında, bireylere daha fazla özgürlük imkanları verilmiş ve öğretim programlarına iyi vatandaş yetiştirmeye yönelik konular yerleştirilmiştir. Bu alanda hürriyet, kardeşlik, adalet, eşitlik, vs. ilkeleri Malumat-ı Medeniye kitaplarında yer almaya başlanmıştır (Üstel, 2008).

Eğitim sistemleri iyi bir vatandaşın nasıl olması gerektiği konusunda fikirler üretmişlerdir. İyi vatandaş tanımı toplumlara, devletlere ve yönetim sistemlerine göre değişen bir olgudur. Bazı toplumlarda, iyi insan olmak ile ulusal çıkarlara ve bayrak, marş, ant gibi ulusal simgelere saygı duymak arasında sıkı bir ilişki kurulurken (Kadıoğlu, 2008), bazı toplumlarda kralın buyruklarına uymakla iyi vatandaş olmak aynı anlamda kullanılmıştır. Safran (2008)’a göre etkili (iyi) vatandaş:

“...demokrasiye inanmış, vatandaş olma bilincine ulaşmış, vatanın önemini kavramış ve onu her türlü tehlikeden korumak için kendisini adanmış olmalıdır. Ayrıca, Atatürk ilkelerine gönülden bağı ve onu geliştirip yüceltme sorumluluğuna erişmiş; hak sorumluluk ve özgürlük ve ödevleri konusunda anayasa ve onun temel ilkelerini uygulama noktasında bunu hayat felsefesi haline getirmiş... bir yurttaş olmalıdır”.

İlköğretim döneminde etkili vatandaş yetiştirmek amacıyla, Sosyal bilgiler (6-7. sınıf) ve Vatandaşlık ve Demokrasi Eğitimi (8. Sınıf) derslerinde evrensel ve ulusal değerler birlikte ele alınmıştır. Sosyal Bilgiler programına göre, 7. sınıf sonunda öğrencilerin; “Bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir birey olarak yetişmesi” hedeflenmiştir (MEB, 2005).

Ülkemizde vatandaşlık algısı ile ilgili çalışmaların sayısı fazla değildir. Doğanay ve Sarı (2009) lise öğrencilerinin vatandaşlık algıları üzerine yaptıkları çalışmada, öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun geleneksel vatandaşlık algısına sahip bulduklarını, sosyal-aktif vatandaşlık algılarının ise çok düşük oranda gerçekleştiğini belirlemişlerdir. Yine Doğanay (2009) yaptığı çalışmada, öğretmen

adaylarının geleneksel vatandaşlık algısı puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Güven, Tertemiz ve Bulut (2009), “vatandaşlık ve vatandaşlık eğitime yönelik öğretmen görüşleri” adlı çalışmada, iyi bir vatandaşın hak ve sorumluluklarını bilen, vatansever, toplumsal değerlere sahip olması gerektiğini tespit etmişlerdir. Suğur ve Doğru (2010), “koruma altındaki çocukların devlet ve vatandaşlık algısı” adlı çalışmada, yetiştirme yurtlarında kalan 13-18 yaş arasındaki ergenlerin devlet ve aile algılarına sosyolojik bir bakış gerçekleştirmişlerdir.

İlgili alanyazına bakıldığında, yetiştirme yurtlarında kalan çocuklarla ve ergenlerle ilgili bazı çalışmaların yapılmış olduğu görülmüştür (Demirbilek, 2000; Doğru, 2008). Ancak yetiştirme yurdundan ayrıldıktan sonra, yetişkinlerin devlet ve vatandaşlık algıları ile ilgili kaynağa rastlanmamıştır.

Korunmaya muhtaç çocukların yurtlardan ayrıldıktan sonra kendilerini himaye eden devlete karşı neler hissettikleri ve iyi vatandaş olma yolunda neler düşündüklerinin araştırılması, yetiştirme yurtlarının işlevselliği konusunda araştırmacılara fikir verecektir. Bu çalışma, hayatının bir döneminde yetiştirme yurtlarında kalmış bireylerin devlet ve vatandaşlık algılarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Yetiştirme yurtlarında kalmış yetişkinlerin, toplumsal düzenin sağlanmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
- Yetiştirme yurtlarında kalmış yetişkinlerin, devlet kavramına ilişkin algıları nasıldır?
- Yetiştirme yurtlarında kalmış yetişkinlerin “iyi vatandaş” algısı nasıldır?

YÖNTEM

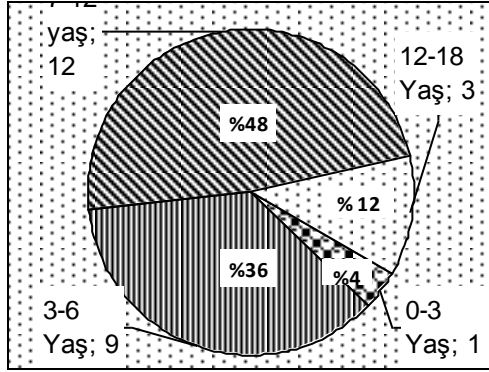
Çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmış olup, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması şeklinde desenlenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu çalışma kapsamında, yetiştirme yurtlarında kalmış yetişkinlerin, vatandaşlık ve devlet kavramlarına ilişkin düşünceleri araştırılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu hayatının belirli döneminde yetiştirme yurtlarında barınmış ve şu anda bir kamu kuruluşunda çalışan 25 yetişkin oluşturmuştur. Katılımcıların 24’ü erkek, 1’i bayandır. Katılımcılar Aksaray ilinde farklı yerleşim birimlerinde (köy, kasaba, şehir) ikamet etmektedir. Çalışma grubunun seçiminde, kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi kullanılmıştır.

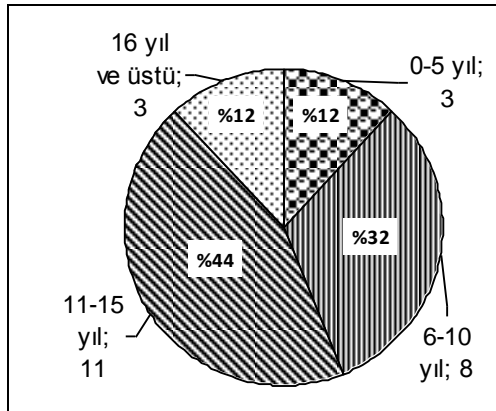
Çalışma grubundaki bireylerin yetiştirme yurtlarına giriş yaşları farklılık göstermektedir. Katılımcılardan 1 kişi 0-3 yaş arası yetiştirme yurduna yerleştirilmiş

iken, 9 kişi 3-6 yaş arasında, 12 kişi 7-12 yaş arasında, 3 kişi ise 12-18 yaş arasında yetiştirme yurtlarına yerleştirilmişlerdir (Grafik 1). Bu bulgulara göre, çalışma grubundaki yetişkinlerin büyük çoğunluğunun (%88) ergenlik öncesi dönemde yetiştirme yurtlarına yerleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Grafik 1. Katılımcıların Yetiştirme Yurtlarına Girme YAŞLARI

Çalışma grubundaki bireylerin yetiştirme yurtlarında kalma süreleri de birbirinden farklılık göstermektedir. Katılımcılardan 3 kişi 0-5 yıl yetiştirme yurdunda kalırken, 8 kişi 6-10 yıl, 11 kişi 11-15 yıl, 3 kişi ise 16 yıldan daha fazla yurtda kalmışlardır (Grafik 2). Çalışma grubundaki yetişkinlerin %44'ü 11-15 yıl yurtda kalmışlardır.

Grafik 2. Çalışma Grubundaki Yetişkinlerin Yetiştirme Yurtlarında Kalma Süreleri

Yetiştirme yurtlarında kalan bireyler genellikle 18 yaşında bu yerlerden ayrılmaktadırlar. Ancak yurttan ayrılma yaşında çeşitli nedenlerden dolayı farklılık olabilmektedir. Çalışma grubundaki yetişkinlerden 18'i 18 yaşında, 3 kişi 19 yaşında, 1 kişi 15 yaşında ve bir kişi de 22 yaşında yetiştirme yurtlarından ayrılmışlardır. Ayrıca 1 kişi 3 yaşında evlatlık verilmiş, ama birtakım sebeplerden dolayı 16 yaşında tekrar yurda dönmek zorunda kalmıştır. Bir diğer katılımcı ise 17 yaşında evlatlık verilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sorularının belirlenmesinde, uzman görüşlerinden (2 sosyolog, 1 sosyal bilgiler eğitimcisi, 2 öğretmen) faydalanılmıştır. Görüşmeler, yetişkinlerin çalıştıkları birimlerde veya kendilerini rahat ifade edebilecekleri uygun yerlerde birebir olarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların cevapları görüşme formundaki ilgili yerlere yazılmıştır. Her bir görüşmenin süresi yaklaşık 45 dakika sürmüştür.

Veri toplamada görüşme formları ile birlikte yapılandırılmamış gözlem tekniği de kullanılmıştır. Katılımcıların yöneltilen sorulara verdikleri cevaplarla birlikte, kişisel tavır ve yaklaşımları da bu gözlem n görüşme notlarında yer almıştır. Gözlem notları, araştırmanın bulgularını desteklemek amacıyla, bulgular kısmında yeri geldikçe belirtilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Veriler betimsel analize tabi tutulmuş, önceden belirlenmiş olan tematik çerçeveye göre kodlamalar yapılmıştır. İçerik analizinde kullanılan temalar çalışmanın alt problemlerine göre belirlenmiştir. Bu bağlamda yetiştirme yurdunda kalmış bireylere yöneltilen sorulara verilen cevapların çeteleleri tutulmuş, ayrıca her bir soruyla ilişkili gözlem bulguları da kayda alınmıştır. Bulgular, ölçme aracındaki sorular bağlamında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın nitel yapısı gereği, çalışma grubundaki her bir yetişkin için bir numara verilmiş ve bulgular sunulurken bu numaralarla birlikte ifade edilmiştir.

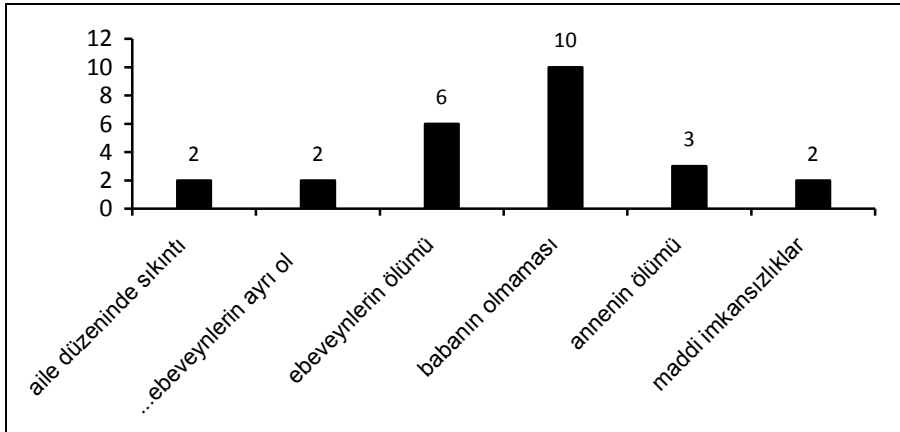
Sınırlılıklar

Araştırma hayatının bir döneminde yetiştirme yurtlarında kalmış ve halihazırda kamu kurumlarında çalışan yetişkinlerle yapılmıştır. Bu durum, özel sektörde çalışan veya herhangi bir işte çalışmayan yetiştirme yurdu yaşantısına sahip yetişkinlerin devlet ve vatandaşlık ile ilgili görüşleri hakkındaki bilgilere ulaşılmasını engellemiştir.

BULGULAR

Çalışma grubundaki yetişkinlerin, yetiştirme yurtlarına yerleştirilme sebepleri çeşitli olmakla birlikte, genellikle ailevidir. Katılımcıların en fazla belirttikleri “Babanın olmaması” (4, 5, 6, 9, 11, 12, 19, 20, 22, 25) ifadesi ile babanın ölümü, cezaevine düşmesi veya istenmeyen ilişkiler sonucunda çocuğun babasız dünyaya gelmesi gibi sebeplerle çocuğun babasız yetişmek zorunda kalması kast edilmiştir (Grafik 3). Bu durumda anne, maddi veya sosyal sıkıntılardan dolayı, başka biri ile evlenmekte ve “istenmeyen durumuna düşen” çocuklarını da yetiştirme yurduna bırakmaktadır. Türk toplumunda babanın ailenin birlikteliği üzerindeki etkisi bu bulgulardan kolayca anlaşılabilir.

Yetişkinlerle yapılan gözlem ve görüşmelerde, ailede görülen ekonomik yetersizlikler, babanın evle ilgilenmemesi, anneye yönelik şiddet eylemleri ve çocuklara yönelik şiddet gibi faktörlerin “aile düzeninde sıkıntı” (1, 10.) cevabı ile ilişkili olduğu görülmüştür. “Ebeveynlerin ayrı olması” (2, 24) cevabı, çalışma grubundaki bireylerin yetiştirme yurtlarına yerleştirilmelerinde, parçalanmış aile yapılarının etkili olduğunu göstermiştir.

Grafik 3. Katılımcıların Yetiştirme Yurtlarına Yerleştirilme Sebepleri

Ebeveynlerden her ikisinin ölmesi (3, 7, 8, 14, 17, 21) ve yakın akrabalarından çocuklara bakacak herhangi bir kimsenin bulunmaması durumunda, çocukların bakımlarında sıkıntılar baş göstermekte, bunun sonucunda da çözüm olarak çocukların, güvenli bir yer olarak görülen, yetiştirme yurtlarına verilmesi düşünülmüştür. Annenin doğum sırasında veya sonradan vefat etmesi (13, 16, 23) ile

babanın bir bebeğin sorumluluğunu almak istememesi de yetiştirme yurduna yerleştirilme nedenlerinden birisidir (Grafik 3). Yetiştirme yurtlarına bebek/çocukların yerleştirilmelerinde bazen birden fazla sebep birlikte etkili olabilir. Örneğin, çocuk hem ebeveynlerden bir veya ikisini kaybedebilir, hem de maddi yetersizlik (15,18) yaşayabilir. Dolayısıyla, yetiştirme yurtlarına yerleştirilme sebeplerini tek bir sebebe bağlamak doğru bir yaklaşım değildir.

Katılımcıların yetiştirme yurduna yerleştirilmelerinde kimleri sorumlu tuttıklarını belirlemek için yöneltilen soruya, katılımcıların çoğu “kimseyi sorumlu tutmuyorum” (1, 3, 4, 5, 6, 8, 11, 13, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25) cevabını vermiştir. İkinci sırada “ailemi sorumlu tutuyorum” (2.7.10.15.) cevabı verilmiştir. Bununla birlikte, “ekonomik şartları”(9), “amcamı”(12), “kaderi” (14), “babamı” (19) sorumlu tutuyorum cevapları da vardır. Çalışma grubundaki yetişkinler, yurtlara yerleştirilme nedenleri ile ilgili daha somut açıklamalar yapmışlardır. Ancak, yurtlara yerleştirilme konusunda birilerini suçlama konusunda daha nötr bir tutum sergilemişlerdir.

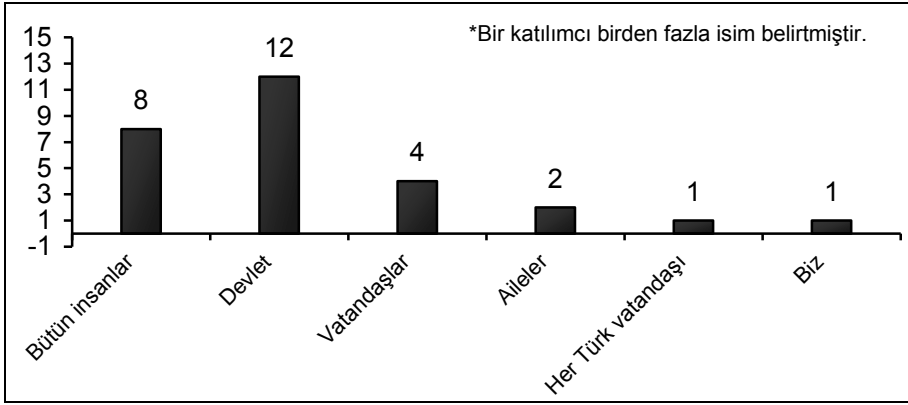
Çalışma grubundaki yetişkinler, her ne kadar yetiştirme yurduna yerleştirilmelerinden kimseyi sorumlu tutmasalar da, “Çocuğunuzun yetiştirme yurdunda kalmasını ister misiniz?” sorusuna genel olarak olumsuz cevap vermişlerdir. Katılımcıların büyük oranda çocuklarının yurtda kalmasını istememektedirler. Sadece bir kişi (8) “İhtiyaç durumunda olabilir” cevabını vermiştir. Katılımcılar, aile ortamının, aile sevgisinin yerinin doldurulamayacak kadar önemli olduğunu, “Bizler sevgiye özlem duyarak büyüdük. Çocuğumun bayram sabahları ağlamasını istemiyorum.” cümleleri ifade etmişlerdir. Görüşmeler sırasında katılımcıların “yetiştirme yurtlarında kalan çocukların bayram sabahları şeker toplama heyecanı yaşamak”, “okula uğurlanırken şefkat ile saçlarının okşanmasını”, “Pazar sabahları aileleri ile gezmek” istedikleri; “ağladıkları zaman yaslancak anne sıcaklığı aradıkları”, “diğer çocuklar gibi acınmaya değil sevgiye ihtiyaç duydukları” sık sık dile getirilmiştir.

Bununla beraber, katılımcılar yetiştirme yurtları hakkında tamamen olumsuz düşünmemektedirler. Çocuklarının yetiştirme yurtlarında kalmasını istemeyen katılımcılardan 6 kişi (11, 4,17, 18, 20, 23), zorunluluk halinde kalabilecekleri en güvenli yerin yetiştirme yurdu olduğunu söylemişlerdir.

Toplumsal Düzenin Sağlanmasına İlişkin Bulgular

Her toplumda düzeni sağlayan bir otorite vardır. Bu otoritenin niteliği hakim gücün yapısına bağlı olarak, bir devlet yapısından aile müessesesine farklılık gösterebilir. Yetiştirme yurdunda kalmış yetişkinlere göre toplumsal düzenin sağlama görevinin kimin sorumluluğunda olduğu bu çalışma kapsamında sorulmuştur. Çalışma grubundaki yetişkinlere göre, toplumsal düzeni sağlama görevi

birinci derecede devlete düşmektedir (3-4-5-6-8-12-13-21-7-15-18-19). Katılımcılara göre, devlet vatandaşını korumak ve her türlü olumsuz durum karşısında gerekli tedbirleri almak zorundadır. Katılımcıların bu soruya büyük oranda devlet cevabını vermeleri, devlete güvendiklerinin bir işaretidir. Ayrıca bu cevapta yetiştirme yurdu yaşantısına bağlı olarak, bireylerin devlet güvencesinde olmaları sebebi ile her türlü ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanmasının da rolü vardır.

Grafik 4. “Toplumsal Düzenin Sağlanmasında Kim Sorumludur?” Sorusuna Verilen Cevaplar

Katılımcılar, toplumsal düzenin sağlanmasında devlet otoritesinden başka bütün insanların (1-16-17-24-2-20-22-25) sorumlu olduğunu ifade etmişlerdir (Grafik 4). Toplumsal düzenin sağlanmasında devlet ve bütün insanlar cevapları, bireysel sorumluluğu göz ardı eden ve edilgen bir anlayıştır.

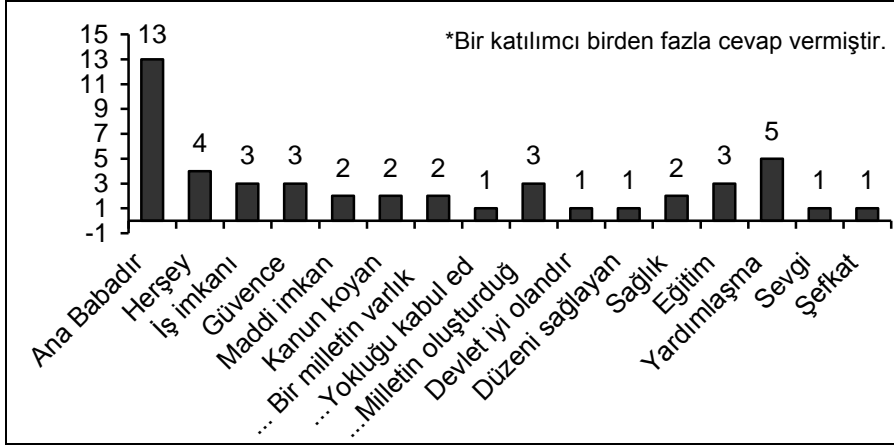
Çalışma grubundaki yetişkinler, toplumsal düzenin sağlanması ile ilgi olarak “vatandaşlar” (7-15-18-19), “her Türk vatandaşı” (14), “biz” (9) ve “aile” (10-23) gibi cevaplar da vermişlerdir (Grafik 4). Bu cevaplar daha çok girişkenliği ve bireysel çabayı gerektirmesi bakımından önemlidir. Bununla beraber, toplumsal düzenin sağlanmasında bireysel girişimlerin otoritenin dağılmasına ve anarşiye yola açacağını düşünenler de olmuştur (9-11).

Devlet Kavramına İlişkin Bulgular

Devlet, üzerinde yaşayan insanları bir arada tutan kuvveti olan siyasal bir kurumdur. Devlet kurumları ile doğrudan ilişkisi olmayan insanların devletin niteliği konusundaki düşüncelerinin de yüzeysel olacağı varsayılır. Ancak, bebeklik döneminden itibaren devletin himayesinde bulunmuş olan ve her türlü ihtiyacı

devletin ilgili birimleri tarafından karşılanmış olan bireylerin devlet konusundaki düşünceleri bu çalışmanın konularından birisini oluşturmuştur.

Çalışma grubundaki yetişkinlere “devlet kavramının kendileri için ne anlam ifade ettiği” sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu (13 kişi) devlet kavramı için “devlet anamız, devlet babamız” ifadesini sıklıkla kullanmışlardır (Grafik 5). Katılımcılardan 4 kişi devlet için “her şey” ifadesini kullanırken, 5 kişi “yardımlaşma”, 3 kişi “güvence”, 3 kişi “iş imkanı”, 3 kişi “eğitim” cevaplarını vermişlerdir. Gerçekten de yetiştirme yurtlarına yerleştirilen bireyler için devlet bir ebeveynidir ve çocukların her türlü isteklerini karşılar. Yurtta kalan çocukların maddi ihtiyaçları için karşılıksız yardım eder; ailesinin bakamadığı çocuklar için bir sosyal güvencedir ve bu çocukları öğrenim hayatı boyunca yalnız bırakmaz; aynı zamanda kanuni olarak yaşını dolduran yetişkinlere iş imkanı sağlar ve devletin ihtiyaç duyulan birimlerinde istihdam eder. Bu bulgular yetiştirme yurtlarında kalmış bireylerin devlete karşı korumacı ve hükmedici bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir.

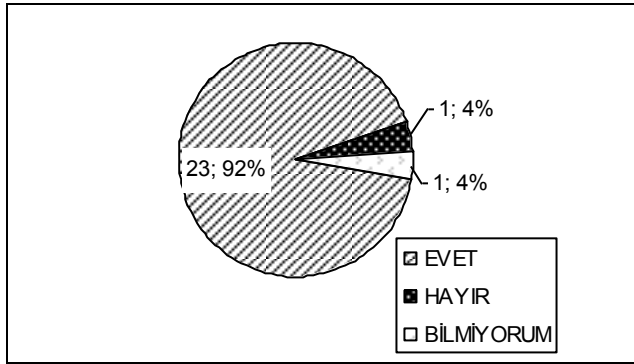

Grafik 5. Katılımcıların Devlet Kavramına İlişkin Görüşleri

Devlete yönelik bu otoriteryen anlayış diğer cevaplarda da görülmektedir (Grafik 5). Bazı katılımcılara göre, devlet “kanun koyandır”(2 kişi), “bir milletin varlık sebebidir”(2 kişi), “milletin oluşturduğu yapı”(3 kişi)“düzeni sağlayan”(1 kişi). Bu bulgular, devletle millet arasında çok yakın bir ilişki bulunduğunu, millet olursa devletin olabileceğini göstermektedir. Yapılan gözlemlerde, katılımcıların devlete karşı büyük saygı ve minnet duygusu içerisinde olduklarını belirlenmiştir.

Çalışma grubundaki yetişkinlerin devlet kavramını, “sevgi” (1), “şefkat” (1), “iyi olan” (1) ve “sağlık” (1) şeklinde tanımlayanlar da vardır (Grafik 5). Ancak bu cevapların frekansları daha düşüktür. Halbuki yetiştirme yurtlarında kalmış bireylerin, devleti korumacı ve maddi ihtiyaçları karşılayan bir olgu olarak tanımladıkları gibi, duygusal konulardaki olumlu ifadeleri daha sık dile getirmeleri beklenirdi.

Katılımcılara devlet tarafından sağlanan imkânlardan dolayı devlete karşı kendilerini sorumlu hissedip hissetmedikleri sorulmuştur. Çalışma grubundaki yetişkinlerin %92’si kendilerini devlete karşı sorumlu hissettiklerini ifade etmişlerdir (Grafik 6). Bireyler kendilerini devlete karşı borçlu hissettiklerini, devletin kendilerine sağladıkları imkânlar sayesinde hayata tutunduklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan bu konuda ilginç yorumlar gelmiştir: “İnkâr eden zaten nankördür. Devlet beni ve kardeşlerimi sokaktan kurtardı, iş, ekmek verdi” (14). Yapılan görüşmelerde 23 katılımcı devlete olan bağlılığını ifade etmek için bu tarz ifadelerle sıklıkla kullanmıştır. Farklı düşünen bir katılımcı (13) ise devlete karşı herhangi bir borcunun olmadığını belirtmiş, “Bana bakmak devletin görevidir” ifadesini kullanmıştır.

Grafik 6. Katılımcıların “Size Sağlanan İmkanlardan Dolayı Kendinizi Sorumlu Hissediyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Çalışma grubundaki yetişkinlerin devlete karşı bakış açısı, devlete karşı minnet ve saygı şeklinde olduğu görülmüştür. Katılımcılar devlete karşı olan bu minnet duygusunu devlete hizmet ederek ödeyebileceklerini de belirtmişlerdir.

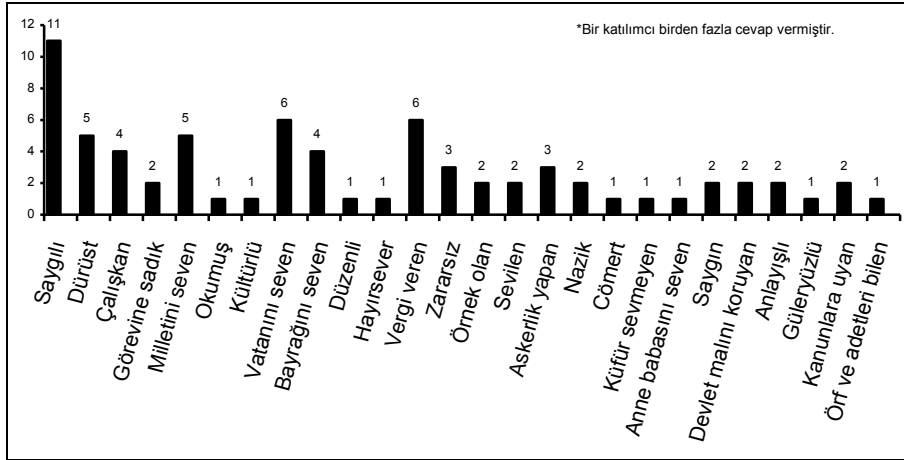
Katılımcıların “İyi Vatandaş” Kavramına İlişkin Görüşleri

Yetiştirme yurtlarında çocukluk ve ergenlik dönemi geçirmiş bireylerin iyi vatandaş algılarını belirlemek için yöneltilen soruya katılımcılar çeşitli cevaplar vermişlerdir.

Çalışma grubundaki katılımcılar iyi vatandaşın öncelikle “saygılı olmak” (11 kişi) değerine sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir (Grafik 7). Katılımcılar görüşmelerde başka değer ifadelerine vurgu yapmışlardır. Buna göre iyi vatandaş “dürüst” (5 kişi), “çalışkan” (4 kişi), “görevine sadık” (2 kişi), “zararsız (faydalı)” (3 kişi), “nazik” (2 kişi) ve “cömert (1 kişi) olmalıdır.

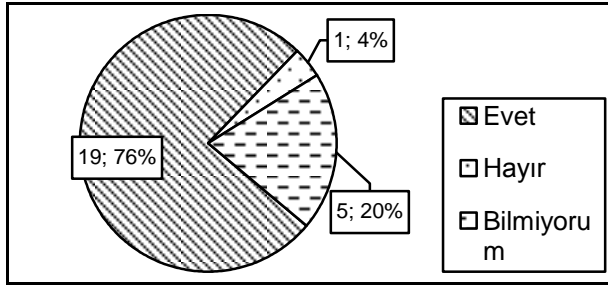
Katılımcılar, iyi vatandaşın aynı zamanda milli niteliklere de sahip olması gerektiğini vurgulamışlardır. İyi vatandaşın milli niteliğini, “vatanını sevmeli”(6 kişi), “vergisini vermeli” (6 kişi), “milletini sevmeli” (5 kişi), “bayrağını sevmeli” (4 kişi), “askerliğini yapmalı” (3 kişi), “devlet malını korumalı” (2 kişi) ve “kanunlara uymalı” (2 kişi) ifadelerinden anlamak mümkündür (Grafik 7). Bu bulgular yetiştirme yurtlarında kalmış bireylerin, kendisine maddi-manevi destek olan devlete karşı birtakım sorumluluk duygusuna sahip olduklarını göstermektedir.

Katılımcılar iyi vatandaşı tanımlarken tek bir ifade kullanmamışlar. İyi vatandaşın birden fazla özelliğini belirtmişlerdir. Örneğin, “Okumuş, kültürlü, saygılı, bayrağını ve milletini seven insandır” (2), “Vatanını, bayrağını seven (3.13.14.15), .”İyi vatandaş görevine sadıktır. Saygılıdır, dürüsttür, çalışkandır, iyi karaktere sahiptir” (4). Toplum düzenine saygılı, kurallara uyan kişilere iyi vatandaş denir (11).

Grafik 7. Katılımcılara Göre İyi Vatandaşın Özellikleri

Çalışma grubundaki yetişkinlere kendilerini iyi vatandaş olarak görüp görmedikleri sorulmuştur. Katılımcılar bu soruya genel olarak kısa cevaplar vermişlerdir. Bazı katılımcılar ise verdikleri cevabın nedenlerini açıklama gereği duymuşlardır. Katılımcıların %76'sı (19 kişi) kendisini iyi vatandaş olarak görürken, 1 kişi iyi vatandaş olmadığını düşünmektedir. 5 kişi ise “bilmiyorum” şeklinde cevap vermiştir (Grafik 8). Kendisini iyi vatandaş olarak gören katılımcılar sebep olarak, “Bugüne kadar kimseye kötülük yapmadım. Ülkemi milletimi hep sevdim” (1-14), “Ben insanları seviyorum, insanlar da beni seviyor.” (3), “Görevimi eksiksiz yerine getiriyorum.” (4-6-8-22), “Toplumda hiç yanlış iş yapmadım” (9), “Devletin kuralarına uyuyorum” (11) ve “Devlete hizmet ediyorum” (13), şeklinde cevaplar vermişlerdir. Bazıları ise “Kimseye zararım yok, zararım sadece kendime” (15), “Ben elimden geleni yapmaya çalışıyorum” (5-18), “Çevreye zararım yok, iyi vatandaşım” (19), “Ben iyi vatandaşım, vatanımı, bulunduğum toprakları seviyorum (23)” gibi “kimseye zarar vermeme”yi iyi vatandaşın özellikleri arasında saymışlardır.

Grafik 8. Katılımcıların “Kendinizi İyi Vatandaş Olarak Görüyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevaplar

Kendisini iyi vatandaş olarak nitelendirmeyen 1 kişi ise “Benim de yanlış davranışlarım var, Herkes iyi vatandaş olsaydı toplum bu halde olmazdı (24)” cevabını vermiştir. Bilmiyorum cevabını verenler ise “Verilen nimetleri değerlendiremedim, kendimi iyi yetiştiremedim” (2), “İnsanları başkasının değerlendirmesi gerekir” (7-10-16-20) şeklinde belirsiz bir tavır takınmışlardır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Devlet ve vatandaşlık demokratik sistemlerde iki önemli kavramdır. Bireyin sosyal ve siyasal varlığını gerçekleştirdiği ortamdır devlet. Bundan dolayıdır ki hak ve özgürlüklerin sınırlarının belirlenmesinde devletin yönetim şekli her zaman önemli bir etken olmuştur. İnsanların devlet algıları, birey devlet ilişkisini gösteren önemli bir göstergedir.

Bu çalışmada, yetiştirme yurdunda kalmış ve sonrasında devlet kurumlarında istihdam edilmiş yetişkinlerin sosyal bilgiler eğitiminin iki önemli kavramı olan “devlet” ve “vatandaşlık” hakkındaki düşünceleri irdelenmeye çalışılmıştır. 25 yetişkin ile gerçekleştirilen araştırmada, nitel veri toplama araçlarının kullanılmış olması, katılımcıların görüşlerini daha açık ve serbest bir şekilde ifade etmelerini sağlamıştır. Ancak bu çalışmadaki bulguların, nitel araştırmanın doğası gereği, yetiştirme yurtlarında kalan tüm bireylere genellenemeyeceği; ayrıca, yetiştirme yurdu yaşantısına sahip kamu kurumlarında çalışan bireyler ile diğer meslek gruplarında çalışan kişilerin veya işsiz bireylerin vatandaşlık ve devlet algılarının farklı olabileceği unutulmamalıdır.

Çalışmaya katılan yetişkinlerin yetiştirme yurduna yerleştirilme sebeplerinin başında, ebeveynlerden birinin veya her ikisinin olmaması gelmektedir. Çocukluk/bebeklik çağını aileden yoksun bir şekilde yetiştirme yurdunda geçiren bireylerin, yurt hayatının olumsuz izlerini bütün bir hayatı boyunca taşıdıkları gözlemlenmiştir. Ancak, birtakım mahrumiyetler nedeniyle yetiştirme yurduna yerleştirilen yetişkinlerin büyük kısmının, yurda yerleştirilmelerinden hiç kimseyi sorumlu tutmamaları ilginç bir bulgudur. “Çocuğunuzun yetiştirme yurdunda kalmasını ister misiniz?” şeklindeki soruya 25 katılımcıdan 24’ünün hayır cevabını vermesi, katılımcıların yetiştirme yurtlarına olumsuz bir bakış içerisinde olduklarını göstermektedir. Bununla beraber, olumsuz fikir bildiren katılımcılardan bazıları, zorunluluk halinde yetiştirme yurtlarında kalınabileceğini ifade etmişlerdir. Devletler bir toplumda düzenin sağlanmasından sorumlu olan kurumdur. Katılımcıların büyük çoğunluğu, toplumsal düzenin sağlanmasında birinci derecede devletin sorumlu olduğunu ifade etmişlerdir. Daha sonra ise bütün insanların ve toplumdaki vatandaşların sorumlu olduğu belirtilmiştir. Bu bulgulara göre, katılımcıların toplumsal düzenin sağlanmasında kurumsal güçle birlikte bireysel olarak yapılabilecek faaliyetler olduğunu; sorumluluğu sadece devlete bırakmanın doğru olmayacağını belirtmişlerdir ki, bu sağlıklı bir yaklaşımdır.

Devlet kavramının kendileri için ne anlam ifade ettiğine ilişkin yöneltile soruya, katılımcılar çok çeşitli ve dikkat çekici cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların büyük bir kısmı (13 kişi) devleti “ana-baba” kavramı ile özdeşleştirmektedirler. Devleti yardımlaşma ve her şey olarak görenler de vardır. Yetiştirme yurtlarından kalmış bir yetişkinin devleti “ana-baba” olarak görmesi, bebeklikten itibaren devletin o kişiye bir ebeveyn şefkatiyle yaklaşmasının ve yurtda kalan bireylerin bütün ihtiyaçlarının karşılanmasının bir yansıması olabilir. Katılımcıların devleti daha çok maddi ihtiyaçlarını karşılayan ve kendilerini koruyan bir olgu olarak gördükleri, duygusal ihtiyaçlarını karşılama bağlamında ise devlete daha az vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Bu bulgu, Suğur ve Doğru (2010)’nun yetiştirme yurtlarında kalan ergenlerin devlet algılarına ilişkin bulguları ile örtüşmektedir.

Katılımcıların büyük bir kısmı kendilerini iyi vatandaş olarak görmektedirler. Katılımcılar iyi vatandaşın özelliklerini sıralarken, en fazla vurgu yaptıkları maddeler “saygılı olmak”, “vatanını sevmek”, “vergisini vermek”, “milletini sevmek”, “bayrağını sevmek” ve “dürüstlük”tür. “Saygılı olmak” değerinin yüksek frekansta vurgulanması, yurt yaşantısı geçirmiş bireylerin devlet kurumlarına ve görevlilerine karşı besledikleri mutlak saygı anlayışından kaynaklanmaktadır. Milli değerlere sık vurgu yapılması sevindirici bir olgudur. Milli değerlere sahip bireylerin devlete ve üzerinde bulunan insanlara sahip çıkması ve koruması beklenir. Katılımcılar, bu çalışmada ifade ettikleri, iyi vatandaşta bulunmasını istedikleri özellikleri kendi hayatlarında içselleştirilmediklerini ifade etmişlerdir. Çünkü milli değerlerin önemli olduğunu vurgulayan katılımcılar, yetiştirme yurtlarındaki hayatlarında ve yurt sonrasında kamuda istihdam edildikleri dönemlerde, devlete ait eşyaların korunması hususunda yeterince özen göstermediklerini ifade etmişlerdir. Bu bulgu, yetiştirme yurtlarındaki bireylerde değerlerin yeterince öğretilmediği fikrini akla getirmektedir.

Bu çalışmada, yetiştirme yurtlarında kalmış katılımcıların devlet ve vatandaşlık algılarında bazı problemler olduğu görülmüştür. Yapılan görüşmelerde, katılımcılar ülkemizde yetiştirme yurtlarında gerçekleştirilen kurum bakımının çocuklar üzerinde birtakım olumsuz etkilere yol açtığını ifade etmişlerdir. Yetiştirme yurdu yaşantısına sahip yetişkinler, teorik olarak devletle ve toplumla önemli bir sorun yaşamadıklarını, bununla beraber yurt sonrasında hayatlarında birtakım sosyalleşme problemleri yaşadıklarını belirtmişlerdir (kredi kartı borçlarının çok yüksek olması, yalnızlık, saldırganlık, sorumsuzluk, vs.). Bu çalışmaya katılan yetişkinlere göre, yetiştirme yurtlardaki çocuklara devlet tarafından birçok imkân sağlanmış, fakat sorumluluk duygusu yeterince verilmemiştir. Bir katılımcı bu durumu, “kalemim kaybolmuştu arama ihtiyacı hissetmezdim, nasıl olsa bana yenisini verirler diye düşünürdüm” diye ifade ediyor. Kendilerini devlete karşı sorumlu hissettiğini ifade eden bireylerin, devlete ait eşyaları yeterince korumamaları, bu değeri içselleştirmediklerini göstermektedir. Çocukların maddi bütün ihtiyaçlarının devlet tarafından karşılanması, bununla beraber kendilerine sunulan imkanların korunması ve devamına yönelik sorumluluk becerisinin geliştirilmesine yönelik yeterince eğitim verilmemesi, yurt sonrasında vatandaşlık hak ve görevlerini yerine getirmede birtakım problemlerin görülmesi sonucunu doğurmaktadır.

Bu çalışmada, yetiştirme yurdu yaşantısı geçiren bireyler arasında yoğun bir duygusal açlık olduğu gözlemlenmiştir. Yetiştirme yurdunda kalan bireylerde görülen duygusal açlığa örnek olarak katılımcılardan biri “ Ben sevgiyi çok geç öğrendim. Sevginin nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum. Şimdi çocuklarımı sevmeye korkuyorum. Onları incitmekten korkuyorum” demektedir. Bu tür düşünceye kapılan bir bireyin doyurulmamış bir duygusal açlık yaşadığı açıktır. Diğer

bir katılımcı “Biz en çok bayramları severdik. Bayramlarda yurda çok insan gelirdi. Bizlere hediye getirir, bizleri severlerdi.” diyen bir bireyin sevgiden uzak yetiştiği, sevilme ve değer görmek için bayramları beklediği anlaşılmaktadır. Ülkemizde konu ile ilgili yapılan araştırmaların bulguları göstermiştir ki, ne kadar güzel donatılırsa donatılsın, bir yurt ortamında, sıcak duygular ve bedensel temas, duygusal ve zihinsel gelişim ve öğrenmeye karşı motivasyon daima yetersiz kalmaktadır (Üstün ve Akman, 2002). Çeşitli nedenlerle aile ortamından yoksun büyümüş çocukların gerekli çevresel uyarıcılardan uzak kalması, birebir etkileşim modelinin çok önem taşıdığı erken çocukluk döneminde bire bir yerine pek çok bakıcı tarafından bakılması gelişim açısından bireylerin sorunlar yaşamasına neden olmaktadır (Bıyıklı, 1987; Çaprı, 2005; Yolcuoğlu, 2009). Bu duygusal açlığın giderilmesi için, yetiştirme yurtlarında, sistematik bir değer eğitiminin verilmelidir. Bununla beraber, yurtlarda kalan çocukların sosyal entegrasyonu için, sık sık çocuklar yurt dışındaki yaşamla ilişkili faaliyetlerin içerisinde yer almalıdırlar.

KAYNAKÇA

- Akman, B. ve Üstün, E. (2002). Korunmaya muhtaç çocukların benlik algısının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 229-233.
- Bıyıklı, L. (1987). Yetiştirme yurdundaki çocukların zihinsel ve psikososyal gelişimlerinin incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 20(1), 87-98.
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. (1989). http://www.unicef.org/turkey/pdf/_cr23.pdf, 21.08.2010 tarihinde erişilmiştir.
- Çaprı, B. (2005). 7-11 Yaş grubu çocuklarda korunum kavramının gelişimi. *Ç.Ü.E.F. Dergisi*, 2(30), 78-87.
- Demirbilek, S. (2000). Korunmaya muhtaç gençlerin topluma kazandırılmasında yetiştirme yurtları. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 137-152.
- Doğanay, A. (2009). Öğretmen adaylarının vatandaşlık algısı ve eylemlerinin siyasal toplumsallaşma bağlamında değerlendirilmesi. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu (28-30 Mayıs) Bildiriler Kitabı. Uşak, 18-35.
- Doğanay, A. ve Sarı, M. (2009). Lise öğrencilerinin vatandaşlık algılarını etkileyen faktörlerin analizi. I. Uluslararası Avrupa Birliği, Demokrasi, Vatandaşlık ve Vatandaşlık Eğitimi Sempozyumu (28-30 Mayıs) Bildiriler Kitabı. Uşak, 36-51.
- Doğru, E.S. (2008). *Türkiye’de sosyal politika uygulamaları ve kimsesiz çocuklar: Eskişehir kız ve erkek yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar üzerine sosyolojik bir inceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Güven, S., Tertemiz, N. ve Bulut, P. (2009). *Vatandaşlık ve vatandaşlık eğitimine yönelik öğretmen görüşleri*. I Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongre Kitabı (<http://oc.eab.org.tr/egtconf/pdfkitap/pdf/181.pdf>), 1-3 Mayıs 2009, Çanakkale.
- Kadioğlu, A. (2008). *Vatandaşlığın dönüşümü*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Kalaycı, H. (2007). *Yetiştirme yurtlarındaki çocuklarda sosyal dışlanma riski (Tokat ve Turhal örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kepenekçi, Y. K. (2008). *İnsan hakları ve vatandaşlık*. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Pamuk, A. ve Alabaş, R. (2008). Tarih eğitimi ve vatandaşlık algısı: Trabzon örneği. *21. Yüzyılda vatandaşlık, kimlik ve tarih eğitimi (ss. 23-27)*. (Ed. Mustafa Safran ve Dursun Dilek). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Resmi Gazete (13.11.1995/ 22462). Yetiştirme yurtlarının kuruluş ve işleyişine ilişkin yönetmelik. <http://www.shcek.gov.tr/userfiles/YetistirmeYurlari.pdf>, 30.08.2010 tarihinde erişilmiştir.
- Suğur, N. ve Doğru, E.S. (2010). Koruma altındaki çocukların aile ve devlet algısı üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 115-133.
- Üstel, F. (2008). *"Makbul vatandaş"ın peşinde: II. Meşrutiyetten bugüne vatandaşlık eğitimi*. (3. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları
- Yıldırım, A. ve Şimşek H.. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (5.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Safran, M. (2008). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi (1-19)*. (Ed. Tay, B. & Öcal, A.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yolcuoğlu, G. (2009). Türkiye’de çocuk koruma sisteminin genel olarak değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5(18), 43-57.

İlk alındığı tarih: 2010-09-07

Kabul tarihi: 2011-04-28

Extended Abstract

Orphanages are the places in which people that need care. Governments aim at bringing up children to make them sociable and adaptable to the society. Like other children, those that need protection are brought up in formal education institutions. Hence, the process that prepares a person to become a part of the society is also applied to children in orphanages. As in other formal education institutions, the subjects about the rights and responsibilities of citizenship are taught to children in these orphanages. In general, the main aim of education, especially social studies education is to bring up good citizens.

In this study, the researcher try to explain the perception of adults who stayed in orphanages in their childhood and worked for governmental institutions on two important concepts of social studies, “government” and “citizenship” are tried to explain. Researching about how adults who lived in orphanages feel about the government that protected them during the years they spent in orphanages and what they think about being a good citizen will provide researchers with some information about the function of orphanages. In this regard, the answers of the following questions are tried to be found.

1. What are the opinions of adults who stayed in orphanages about the establishment of social order?
2. What are the perceptions of “government” of these adults?
3. What are their perceptions of “a good citizen”?

In this study, descriptive method is used and it is designed as a case study, which is a kind of qualitative research method. (Yıldırım and Şimşek, 2005). In this study, the perception of adults who stayed in orphanages about the concepts of “government” and “citizenship” are surveyed.

The work group consists of 25 adults who once stayed in orphanages and works for public or private associations in Aksaray. 24 of these adults are male and 1 of them is female. The participants inhabit in different parts (villages, towns, city centre) of Aksaray. The sampling method which is easy to reach is used in choosing the work group. Most of the participants (88%) stayed in orphanages before adolescence.

In this study, semi-structured interview form was used to collect data. Expert opinions (2 sociologists, a social studies educationist and 2 teachers) were employed to determine the interview questions. Interviews were carried out one by one in the places where adults work or where they could express themselves freely. Their answers were written in appropriate places in the forms. Every interview lasted for

45 minutes. In collecting data, unstructured observation technique was also used beside the interview forms. Beside the participants answers, their personal attitudes and approaches took place in these observation notes. These were implied in the findings part in order to support the findings of the study. The data have been subjected to descriptive analysis and coded according to a predetermined thematic framework. Themes used in the content analysis in the study were determined according to sub-problems. In this context, the score marks of the answers to the questions directed to individuals were kept, and also observation findings related to each question were recorded. The findings were evaluated in the context of measuring tool sub-problems. Due to the nature of qualitative research, each adult and findings were given a number, and the findings were defined by these numbers. This study was prepared with the adults who once stayed in orphanages and now work for public institutions. This study does not attempt to find out what adults who lived in orphanages and now are working for private associations or don't work anywhere at all think about governments or citizenship.

Although the reasons why adults included in this study were given to the orphanages differ, the primary reason is the family matters. They were given to orphanages because of the death of their fathers, his being in prison or because they were born as a result of extramarital affairs. In such cases, mothers tend to marry someone else because of economic and social difficulties and have to leave their "undesired children" to the orphanages. While the vast majority of adults in this study stated that nobody was responsible for their situations, there were others who thought economic conditions, their family and their destiny to be responsible for it.

As for the adults in this study, firstly the government must be responsible for conserving social order. For them, it has to defend its citizens and take necessary measures against all the troubles. The adults also stated that not only government but also all the people had the same responsibility.

"Government" meant "parent" for most (13) of the participants. Beside this, there were adults for whom it meant "everything", "helping each other", "assurance" and "opportunity of employment".

Participants' answers to determine their perception of good citizens varied. They stated that a good citizen must be respectful, honest, hardworking, loyal to his/her job, generous, kind and beneficial. They also highlighted that s/he must love his/her nation, flag and homeland, must do his duty in army, must pay his/her taxes and must not do anything against the law. While $\frac{3}{4}$ of the participants considered themselves as a good citizen, one of them did not think so. $\frac{1}{5}$ of them answered as "I don't know".

It should not be forgotten that the findings of this study as it is a qualitative research cannot be generalized for all the adults stayed in orphanages, and adults working for public institutions, in other jobs or those that are unemployed may think differently.

BU SAYFA BOŞ BIRAKILMIŞTIR.